

Література

- Хорошков Я. Б. Космическая опера : Верхом на ракете [Електронний ресурс] / Ярослав Борисович Хорошков // Мир фантастики. – 2003. – Режим доступу до ресурсу : <http://old.mirf.ru/Articles/art309.htm>.
- Bleiler E. Science-Fiction : The Early Years / Everett F. Bleiler. – Kent : The Kent State University Press, 1991. – 1024 p.
- Dozois G. The New Space Opera / G. Dozois, J. Strahan. – New York : Harper Voyager, 2007. – 528 p.
- Hartwell D. The Space Opera Renaissance / D. Hartwell, K. Cramer. – New York : Tor Books, 2006. – 944 p.
- Hartwell D. Year's Best SF 13 / D. Hartwell, K. Cramer. – New York: Harper Voyager, 2008. – 512 p.
- Kelso S. Loud Achievements: Lois McMaster Bujold's Science Fiction [Електронний ресурс] / Sylvia Kelso // New York Review of Science Fiction. – 1998. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.dendarii.com/reviews/kelso.html>.
- Prucher J. Brave New Words : The Oxford Dictionary of Science Fiction / Jeff Prucher. – Oxford : The Oxford University Press, 2007. – 341 p.
- Westfahl G. Space and Beyond / Gary Westfahl. – Westport : Greenwood Publishing Group, 2000. – 224 p.

(Матеріал надійшов до редакції 15.10.17)

УДК: 811.111:26-23:81'42

ГОЛОВКО О. М.

(Запорізький національний університет)

АНГЛОМОВНИЙ БІБЛІЙНИЙ ДИСКУРС: ІСТОРИЧНА ПЕРСПЕКТИВА

Статтю присвячено еволюції англомовного біблійного дискурсу від зародження в VII ст. до набуття ним глобалізованого характеру в XXI ст. У науковій роботі розглядаються основні події, які вплинули на еволюцію біблійного дискурсу та його поширення світом, серед яких запровадження християнства на Британських островах, Норманське завоювання, Реформація, також надаються огляди перекладів, які сприяли поширенню та еволюції англомовного біблійного дискурсу. У результаті було розроблено та представлено періодизацію англомовного біблійного дискурсу.

Ключові слова: Біблія, переклад, англомовний біблійний дискурс, еволюція.

Головко А. Н. Англоязычный библейский дискурс: историческая перспектива. Статья посвящена эволюции англоязычного библейского дискурса от зарождения в VII в. до получения им глобализованного характера в XXI в. В этой научной работе рассматриваются основные события, которые повлияли на эволюцию библейского дискурса и его распространение в мире, среди которых принятие христианства на Британских островах, Норманское завоевание, Реформация, также представлен обзор переводов, которые способствовали распространению и эволюции англоязычного библейского дискурса. В результате была разработана и представлена периодизация англоязычного библейского дискурса.

Ключевые слова: Библия, перевод, англоязычный библейский дискурс, эволюция.

Golovko O. English Biblical Discourse: Historical Perspective. The article is devoted to the evolution of the English Biblical discourse from its genesis in the 7th century to it going global in the 21st century. This paper focuses on the landmark events and linguistic environments that influenced the formation of the English Biblical discourse starting with the baptism of the Isles, first glosses, the role of Alfred the Great in the promotion of religious texts in English, then it concentrates on the Norman Conquest – the event that pushed English and English Biblical Discourse underground, finally paying attention to the resurrection of English and English Biblical Discourse, first translations of the Bible into English, their authors (John Wycliffe and William Tyndale) and stylistic peculiarities, Reformation, broken ties with Rome and Catholicism, and switch to Protestantism. This is Protestantism in particular that stimulated the formation of the national church as an institution, the inclination towards English in religious rites and commissioning of English versions of the Bible authorized by kings or authorities.

The first Authorized Version (King James Version) was published in 1611, followed by multiple versions both in the USA and the UK. In 2011 New International Version was released, signifying the birth of the English Globalized Biblical Discourse that rises above the national varieties. Consequently, the events presented in the article allowed developing the periodization of the English Biblical discourse consisting of six main periods of its evolution: formation, stagnation, restoration, establishment, spread and formation of national varieties, globalization.

Key words: the Bible, translation, English Biblical discourse, evolution.

Сучасний англомовний дискурс складно уявити без біблеїзмів – мовних одиниць та сталих словосполучень, які потрапили до англійської мови зі сторінок Книги Книг. Найзвичніші слова, як виявляється, вперше були зафіксовані саме на сторінках Біблії і значним чином змінили розвиток англійської мови. До таких мовних знаків можна віднести використовувані в усьому англомовному світі одиниці, у яких, незважаючи на плин часу, відчувається незначний «біблійний ореол»: *eye for eye, tooth for tooth, forbidden fruit, good Samaritan, let there be light, the love of money is the root of all evil, pride comes before a fall, there is nothing new under the sun*, так і ті, що здаються абсолютно світськими: *a broken heart, Can a leopard change its spots?, nothing but skin and bones, go the extra mile, put words in one's mouth, root of the matter, scapegoat, see eye to eye, twinkling of an eye, wash one's hands of the*

matter, wolves in sheep's clothing тощо. Такий стан справ стає зрозумілим, якщо проаналізувати історію поширення християнства на Британських островах та становлення англomовного біблійного дискурсу.

Предметом нашої наукової роботи є англomовний біблійний дискурс, а **об'єктом** – етапи та причини його еволюції. **Актуальність** дослідження пояснюється світоформуючою функцією англomовного біблійного дискурсу, з одного боку, та недостатнім рівнем його дослідження, з іншого. Дослідженню різних варіантів Біблії приділено значну увагу [Bobrick 2011; Bruce 2002; Daniel 2003; Norton 2000], проте сам біблійний дискурс часто залишався осторонь наукових розвідок.

Перші спроби хрещення Британських островів не увінчалися успіхом і відбувалися ще в догерманський період. Християнство вперше офіційно прийшло на Британські острови в 597 році, коли король Етельберт був охрещений Святим Августином, який став першим Кентерберійським архієпископом і поширював релігію країною [Dunn 2010]. Протягом VII-VIII ст. на території сучасної Англії та Шотландії процвітали монастирі, які несли не лише слово Боже, але й навчали людей грамоті, при них ченці-літописці вели хроніки, займалися історичними розвідками тощо. Найзнаменитішою такою працею є рукопис «Церковна історія народу англів» (VIII ст.) Беди Проподобного. Саме ця науково-просвітницька діяльність сприяла поширенню християнства.

Прийняття християнства принесло з собою на Британські острови нові звичаї, обряди, правила, догми, латинську мову та Біблію. Хоча Римська імперія розпалася в 476 р., латинська мова не померла разом з імперією, нею продовжували користуватися як рідною або офіційною романізовані народи колишніх колоній, вона ще багато століть залишалася мовою міжнародного спілкування, науки, релігії, літератури, дипломатії, юриспруденції тощо, маючи широку сферу застосування та накопичивши могутній потенціал. Потрапивши на Британські острови, латина міцно укорінилася, підтримувана релігією, монастирями, школами при монастирях, де навчали читати й писати латиницею, чому було дві причини: ченці навчали тому, чим самі володіли (латина), англійська мова на той час не мала потужного літературного доробку та користувалася рунічним алфавітом. Таким чином, у VII ст. в Британії одночасно функціонували кілька мов: давня англійська мова (що сформувалася на основі діалектів англів, саксів, ютів), давні кельтські мови (носії яких не змогли витіснити германці в V ст.), латинська мова (мова релігії, освіти, науки, історії, літератури тощо).

Хоча латина й була мовою релігії, поодинокі випадки вживання розмовної народної англійської мови в релігійних потребах зустрічаються. Звичайно, це не переклади Святого Письма, а здебільшого глоси на полях або переклади уривків Біблії, призначені для священників, оскільки не всі з них вільно володіли латиною. Одним із найвідоміших ранніх перекладачів окремих частин Біблії став Беда Преподобний (VIII ст.), хоч і не всі його роботи та переклади дійшли до наших днів [Bede 1999]. Король Альфред Великий, який підтримував розвиток мови, літератури, також опікувався перекладами та стимулював переклад уривків Біблії англійською мовою. Окремі уривки перекладів Біблії зустрічаються також в манускриптах-кодексах (наприклад, Кедмонський манускрипт), що підтверджує як розвиток англійської мови, так і початок її становлення як національної літературної мови та мови церкви.

Протягом VII-X ст. статус і вплив англійської мови в християнському дискурсі зростали, а в XI столітті намітилася нова радикальна тенденція – витіснення англійської мови з майже усіх сфер спілкування. Такі кардинальні зміни пояснюються Норманським завоюванням (1066 р.), коли країну очолив Вільгельм I (Завойовник) – норманський герцог, який спілкувався давньою французькою мовою – нащадком латини. З моменту коронування Вільгельма I узус англійської мови невпинно зменшувався, підтримувалася лише література, написана французькою або латиною, англійська мова змушена була піти в «підпілля». У XIII ст. англійська мова починає повертатися на офіційну арену, перетворившись на такий собі англо-латинсько-французький креол. Релігія, освіта, наука залишаються «найбільш

непіддатливими» сферами, де латина міцно укорінилася своє становище. Увесь цей час у країні релігійний та біблійний дискурс відбувалися виключно латинською мовою.

Одночасно із поступовим відновленням статусу й збільшенням уживаності англійської мови в XIV ст., серед жителів Англії починає поширюватися незадоволення релігійними обрядами й служителями церкви, оскільки кількість священників, які володіли латиною, невпинно зменшувалася й вони не могли ані прочитати, ані пояснити текст Біблії парафіянам. Це була одна з причин, яка в 1380-х рр. спонукала Джона Вікліфа та його однодумців засісти за переклад Святого писання розмовною мовою домінуючої кількості населення Британських островів – англійською, і видати Біблію англійською мовою [Wycliffe 2008]. Хоч перший переклад і характеризувався калькуванням, англословний варіант Біблії був значно зрозумілішим виданням, ніж Вульгата – переклад Біблії латинською, виконаний у IV столітті, якого продовжували дотримуватися в католицькій церкві.

Саме Вікліф з однодумцями наприкінці XIV століття зробив перший крок на шляху до формування англословного релігійного дискурсу й біблійного дискурсу як його різновиду. Англословний біблійний дискурс, який згодом поширився етносами, націями, країнами та континентами, пройшов складний шлях еволюції, розвитку, становлення та глобального поширення. Його виникнення відбулося ще до відновлення статусу англійської мови як офіційної мови держави, проявом чого можна вважати коронаційну промову короля Генріха IV у 1399 р. Формування англословного біблійного дискурсу випереджало формування англійської держави й часто сприймалося негативно представниками влади та церкви, за що його засновнику довелося поплатитися життям у 1385 р., коли він помер від інсульту.

Біблійний англословний дискурс, який відродився наприкінці XIV ст., був санкціонований та підтриманий королем і церквою лише на початку XVII ст. Майже два з половиною сторіччя релігійний англословний дискурс не визнавався як той, що має право на існування. Усі примірники англословної *Біблії Вікліфа*, які потрапляли до представників церкви або офіційної влади, спалювалися, а їхні власники піддавалися тортурам, засуджувалися до тюремного ув'язнення або навіть до страти. Попри всі ці заборони та вилучення перекладу Біблії англійською мовою, виконаного Джоном Вікліфом, ідеї англословної церкви, релігії, служби та Біблії мали неймовірну підтримку громадян та поширювалися державою. Після смерті Вікліфа його численні ідеї, серед яких і популяризація Біблії англійською мовою для її розуміння більшістю населення, продовжували пропагувати «лоларди», на яких часто чекала сумна доля. Лише за кілька десятків років більшість лолардів була страчена й вони перестали бути загрозою церкві та державі, проте рух лолардів та ідеї церкви, в якій мовою служби, Біблії, молитви є національна мова, вже в середині XV ст. злився з Реформацією, ідеєю якої було створення національних церков, які спираються на національні мови.

У XVI столітті церква в Англії отримала новий примірник перекладу Біблії. Цього разу перекладачем та ідейним натхненником став Вільям Тіндал, який за свій доробок отримав титул «Батько англійської Біблії» [Wilcox 2008]. Досить передбачувано, що католицька церква не підтримувала ідей національної церкви й не визнавала переклад Нового Заповіту, який було виконано в 1526 р. Цей переклад, на відміну від перекладу Вікліфа, видавався на друкарському верстаті тисячами примірників та доставлявся морем до Британії. Вилучити та знищити таку кількість було неможливо, тому *Біблія Тіндала* поширювалася країною з неймовірною швидкістю. Король Генріх VIII підтримував ідеї католицької церкви, тому значні сили направив на знищення Біблії Тіндала та вистеження самого автора перекладу.

Між Бібліями Вільяма Тіндала та Джона Вікліфа існують три головні відмінні риси:

1) Вікліф перекладав з латини (тобто робив переклад з перекладу), Тіндал же послуговувався текстами давньоєврейською та давньогрецькою мовами;

2) Біблія Вікліфа існувала лише в рукописі й не мала такої кількості копій, а Біблія Тіндала одразу видавалася на друкарському верстаті, тому змогла швидко поширитися країною;

3) Біблія Вікліфа була калькованим перекладом, у той час як Біблія Тіндала була літературним перекладом, відзначалася вдалим підбором англійських відповідників, завдяки чому стала основою для першої авторизованої версії – версії Короля Якова.

У 1526 р. вийшов переклад Нового Заповіту, а у 1535 р. – переклад Старого Заповіту (Старий Заповіт не є одноосібним перекладом Тіндала, на відміну від Нового Заповіту). У 1534 р., оскільки Папа Римський відмовив королю Генріху VIII у розлученні з Катериною Арагонською, монарх розірвав стосунки з Римом і заснував англіканську (протестантську) церкву. Суперечливим виглядає той факт, що хоч король і заснував протестантську церкву, він продовжував вистежувати Тіндала, сповідувача ідей Реформації та протестантизму, якого в 1535 році схопили в Антверпені, судили, визнали винним у ересі й засудили до страти на багатті. Томас Кромвель, перший радник короля та головний відстоювач Реформації в Англії, заступився за засудженого, але це не принесло жодних результатів. До свого останнього дня у в'язниці (1936 р.) Тіндал працював над перекладами релігійних текстів. Тіло його спалили, як і величезну кількість його Біблій, у 1520-1530х рр.

Вже за чотири роки (1539 р.) король Генріх VIII кардинально змінив думку й підтримав видання Біблії англійською мовою. Ця Біблія отримала назву *Велика Біблія* (the Great Bible). Наступними популярними виданнями стали *Женевська Біблія* (1560 р.) та англломовна версія *Біблії Дуї-Раймс* (для католиків), що вийшла в 1582 р. Уже на початку XVII століття в Англії користувалися багатьма варіантами Біблії англійською мовою, у чому король Яков I вирішив навести лад. Він санкціонував уніфікований переклад Біблії, що став відомим під назвою *Версія Короля Якова*, до перекладу якої було залучено 46 тлумачі-церковних служителів. Протягом 7 років (1604-1611 рр.) вони працювали над перекладами текстів різних книг Біблії. Примітним є той факт, що в основу перекладу було покладено текст Вільяма Тіндала, якого саме за цей переклад засудили до страти як еретика.

1611 р. можна вважати роком утвердження англломовним біблійним дискурсом своїх позицій. Незабаром в 1620 р. англломовний біблійний дискурс перетнув Атлантичний океан і почав поширюватися в Північній Америці, популяризований першими переселенцями-пуританами. Згодом він поширився іншими колоніями Британської Імперії, яка простягалася всіма континентами планети, зароджуючи підґрунтя для формування національних варіантів біблійного дискурсу. З 1870 по 1901 рр. у США працювали над виданням *Американської стандартної версії Біблії*, на основі якої була опублікована *Нова американська стандартна версія Біблії* (1971 р.). У 2011 році, піддавшись глобалізації та звернувши увагу на різницю між національними варіантами, була випущена *Нова міжнародна версія Біблії*. Англломовний біблійний дискурс за майже півтори тисячі років перетворився на глобальний феномен.

Зважаючи на все вищенаведене, у формуванні англломовного біблійного дискурсу можна визначити такі основні періоди:

- 1) VII-XI ст. – зародження англломовного дискурсу;
- 2) XI-XIV ст. – стагнація англійської мови та англломовного дискурсу;
- 3) XIV-XVI ст. – відродження англломовного дискурсу;
- 4) XVI-XVII ст. – становлення англломовного дискурсу;
- 5) XVII-XX ст. – поширення англломовного дискурсу та формування національних англломовних дискурсів;
- 6) XXI ст. – глобалізація англломовного дискурсу.

Отже, у підсумку можемо зазначити, що біблійний дискурс в Англії розвивався нелінійно. Зародившись у VII ст., він розвивався і підтримувався як церквою, так і королями, зокрема Альфредом Великим. Із Норманським завоюванням англломовний дискурс зник на три століття як такий, він почав відновлюватися лише в XIV ст., коли Джон Вікліф зробив повний перший переклад Святого Письма, і переживав становлення в XVI-XVII ст., коли були санкціоновані переклади Книги Книг.

У сучасному світі англломовний біблійний дискурс є метанаціональним утворенням та перетворився на одну з рис головних глобалізованого світу. Англломовний біблійний дискурс став джерелом фразеологізмів, які поширилися не лише в повсякденній англломовній

дискурс, але і в дискурси інших мов. Дослідження не є вичерпним і відкриває широкі **перспективи** подальшої наукової розвідки еволюції англomовного біблійного дискурсу.

Література

- Bede.* Bede : a Biblical Miscellany / Bede, The Venerable Saint, A. G. Holder, W. T. Foley. – Liverpool : Liverpool University Press, 1999. – 201 p.
- Bobrick B.* Wide As the Waters : The Story of the English Bible and the Revolution / Benson Bobrick. – NY : Simon and Schuster, 2011. – 384 p.
- Bruce F.F.* History of the Bible in English / F. F. Bruce. – Cambridge : Lutterworth Press, 2002. – 274 p.
- Daniel D.* The Bible in English : its history and influence / David Daniel. – New Haven : Yale University Press, 2003. – 899 p.
- Dunn M.* The Christianization of the Anglo-Saxons C.597-c.700 : Discourses of Life, Death and Afterlife / Marylyn Dunn. – L. : A&C Black, 2010. – 282 p.
- Norton D.* A history of the English Bible as literature. - Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2000. – 484 p.
- Wilcox S. M.* Fire in the Bones : William Tyndale, Martyr, Father of the English Bible / S. Michael Wilcox. – Salt Lake City, Utah : Deseret Book, 2004. – 255 p.
- Wycliffe J.* The Wycliffe Bible : John Wycliffe's Translation of the Holy Scriptures from the Latin Vulgate / John Wycliffe. – US : Lamp Post Inc., 2008. – 798 p.

(Матеріал надійшов до редакції 15.10.17)

УДК: 811.111 : 81'373.7 : 659 : 81'42

ГОЛУБ Ю. І., ПАНТЮХ В. О.
(Запорізький національний університет)

АВТОРСЬКІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглядаються функціонально-прагматичні та мовні особливості рекламного дискурсу. Важливу роль у ньому відіграють стійкі словосполучення, що служать ефективним засобом посилення впливу рекламних текстів на адресата. Особливу увагу приділено авторським перетворенням фразеологічних одиниць.

Ключові слова: рекламний дискурс, слоган, фразеологічна одиниця, функції фразеологізмів, авторська трансформація.

Голуб Ю. И., Пантюх В. О. Авторские преобразования фразеологизмов в англоязычном рекламном дискурсе. В статье рассматриваются функционально-прагматические и языковые особенности рекламного дискурса. Важную роль в нём играют устойчивые словосочетания, которые служат эффективным средством усиления влияния рекламного текста на адресата. Особое внимание уделяется авторским преобразованиям фразеологических единиц.

Ключевые слова: рекламный дискурс, слоган, фразеологическая единица, функции фразеологизмов, авторская трансформация.

Golub Y. I., Pantiukh V. O. Author's Transformations of Phraseological Units in the English-language Advertising Discourse. The article deals with functional, pragmatic and language peculiarities of the English-language advertising discourse, in which different forms of language and various linguistic, visual, audio techniques are employed to appeal to potential buyers in order to promote certain products and services. In our everyday lives we meet advertising in many forms – from printed media, television commercials, billboards, Internet. Advertising serves many functions (informative, social, ideological, economic, educational, manipulative). But its main function is promotional: to draw our attention and keep in our minds the availability and desirability of a product, service or brand, to motivate us to choose it. In order to achieve this aim and to get the predetermined response advertising texts must be attractive and memorable. Phraseological units belong to those powerful language means which increase their pragmatic potential. Phraseological units are stable word-groups characterized by a completely or partially transferred idiomatic meaning, inability of syntactic expansion and variation of constituents, restricted scope of grammatical forms of components. Classifications of phraseological units are based on different principles: semantic, structural, functional, etymological, thematic, stylistic.

Phraseological units of all types are used in advertising texts. They have nominative, cognitive, communicative functions. From the point of view of pragmatic potential of phraseological units stylistic, directive, accumulative, evaluative functions are distinguished. Stylistic function conveys the connotative aspect of the advertising utterance. Accumulative function reveals the empirical information summarized in one short phrase. Directive function aims the potential buyer at making the right decision to buy the advertised product. Evaluative function expresses the subjective attitude of the author towards the product advertised in the campaign. According to the degree of preservation of the form and meaning of phraseological units they are divided into pure and transformed idioms, the latter are subdivided into paraphrase and interpreted phraseological unit. Pure phraseological unit in the advertising text is the unit which didn't undergo any formal or semantic modifications. Paraphrase is an idiom the constituent of which was modified or another lexical unit was substituted for it. Interpreted idiom is a phraseological unit the general meaning of which was changed due to marketing purposes and its semantic and pragmatic planes are modified to suite advertising context.

Key words: advertising discourse, slogan, phraseological unit, functions of phraseological units, author's transformation.